

XX əsrin ən böyük lideri

Mənsub olduğu xalqın tarixi müqəddəratında mühüm rol oynayan şəxsiyyətlərdən biri də Ümummilli Lider Heydər Əliyevdir. Hələ sovet hakimiyyətinin ən güclü olduğu vaxtlarda belə, Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının milli mənafehlərinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsində mühüm addımlar atmışdır. Buna görə də Heydər Əliyev XX əsr Azərbaycan siyasətinin ən parlaq siması və XXI əsr müstəqillik kursunun memarıdır. Onun həyata keçirdikləri, nəzəri ifadə etdiyi, praktiki diplomatiyaya verdiyi töhfələr hələ uzun illər araşdırma mövzusu olaraq qalacaqdır.

İlk öncə onu qeyd etmək ki, 1993-cü ilin yayında Azərbaycan bir dövlət kimi uçurumun astanasında dayanmışdı. Ölkədə baş alıb gedən hərə-mərcilik, özbaşnalıq, ermənilərin təcavüzü, orduda vahid komandanlığın olmaması, hakimiyyətdə olanların baş verən hadisələrdən özünü itirməsi kimi problemlər Azərbaycanı bir dövlət kimi məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu.

Belə bir vaxtda – 1993-cü ilin iyun ayında Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı ilə Naxçıvandan başlanmış qurtuluş mübarizəsi özünün yeni - həlledici mərhələsinə qədəm qoydu, Azərbaycan qurtuluş yoluna qədəm qoydu. Doğma xalqının önündə gedən, bütün məsələlərdə öndərlik edən Heydər Əliyev Azərbaycanı tarixin ən qanlı burulğanından çıxara bildi. Qurtuluş savaşının qalibi olaraq Azərbaycanı bir dövlət kimi məhv olmaqdan xilas edən Heydər Əliyev xalqın xilasçısı kimi mötəbər bir adı qazandı. Azərbaycan xalqı müstəqil dövlət qurmağın zəruriliyini tam olaraq Heydər Əliyevin liderliyi ilə qəbul etdi. Və qısa bir müddətdə cəmiyyət Ulu Öndərin etrafında birləşdi. Onun bir çağırışı ilə milyonlarla insanlar meydanlara axışmağa başladılar. Bu məqamda isə bütün dünya anladı ki, Azərbaycana təcrübəli, güclü iradəli və uzaqqörən bir lider başçılıq edir. Onu yolundan döndərmək mümkün deyildir.

Sosial-siyasi sabitlik cəmiyyətin siyasi tərəküründə nizam-intizam yaratdı. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün BMT-də müzakirə edilməsi isə dünyaya bu münafiqin əsl mahiyyətini anlatmağa geniş imkanlar yaratmış oldu. Ancaq Ulu Öndər bununla kifayətlənmirdi. Heydər Əliyev 1994-cü və 1995-ci illərdə BMT Baş Assambleyasının yüksək tribunasından Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğunun konseptual parametrlərini dəqiqliklə geniş auditoriyaya çatdırdı və böyük ustalıqla ermənilərin əsl niyyətlərini bütün dünyaya göstərdi.

Milli ideyanın iflasa uğramaq ərəfəsində hakimiyyətə qayıdan bu böyük şəxsiyyət bu prosesin qarşısını nəinki aldı, milli ideyanı konkret ideoloji konseptdə - azərbaycançılıq ideyasında inkişaf etdirdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev

milli ideyaya XXI əsrin tələblərinə uyğun dövlətçilik şüuru çalarları verməklə sözün həqiqi mənasında inqilabi yenilik edə bildi. Bu baxımdan Heydər Əliyev milli ideyanın həm nəzəri aspektlərini, həm də praktiki reallaşma mexanizmlərini işləyib hazırladı.

Hakimiyyətinin birinci mərhələsində başladığı ordu quruculuğu prosesini davam və inkişaf etdirən Heydər Əliyev deyirdi: "Biz Cəmsid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin ilk bünövrə daşlarını qoyanda o bizim üçün nəzəriyyə deyildi, böyük gələcəyə, Azərbaycanın gələcəyinə baxış idi. Azərbaycanın milli zabit kadrlarının hazırlanması üçün ilk uğurlu addımlar idi. Biz bu addımları atarkən düşündük ki, zaman gələcək, Azərbaycan xalqı öz milli azadlığına qovuşacaq, öz dövlət müstəqilliyini əldə edəcək, müstəqil Azərbaycan dövləti yaranacaq. Yarandı da. Məhz bugünkü müstəqilliyimizə görə mən bu məktəbi yaratdım, yaşatdım, böyütdüm. Bilirsiniz, sizə səmimi deyirəm, C.Naxçıvanski adına lisey mənim üçün bir övladdır. Ona öz övladım kimi baxıram və nə qədər yaşayırmsa, ona bax, bu cür baxacağam".

Ordu quruculuğu ilə bağlı genişmiqyaslı islahatlara başlandı. Qısa müddətdə hərbi hissələrin, ayrı-ayrı qoşun növlərinin formalaşdırılması tam başa çatdırıldı. Dövlətçiliyi və hərbi andı hər şeydən uca tutan, hərbiçiliyi şərəf bilən zabitlər hərbi hissələrin rəhbərliyinə cəlb olundular. Ordunun mərkəzləşdirilmiş maddi-texniki təminatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıldı, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti nizama salındı, şəxsi heyətin mənəvi-psixoloji hazırlığı və döyüş ruhu yüksəldildi. Silahlı Qüvvələrin mükəmməl qanunvericilik bazası yaradıldı. Azərbaycan Ordusu qısa müddət ərzində böyük inkişaf yolu keçdi və bölgənin ən güclü qüvvəsinə çevrildi. Azərbaycan Ordusunun güclənməsinin və uğurlu şəkildə təşkilatlanmasının ən başlıca səbəbi, ordu quruculuğuna Heydər Əliyevin rəhbərlik etməsi idi. Azərbaycanın müstəqilliyinə, xalqının milli maraqlarına dərinəndən bağlı olan Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəsna dövlətçilik təcrübəsi, təşkilatçılıq bacarığı, yorulmaz işgüzarlığı ilə ordu quruculuğuna xüsusi bir önəm verdi, bu

prosesin siyasətini çox böyük incəlik və dəqiqliklə müəyyənləşdirdi, onun icrasında məqsədyönlü bir çeviklik nümayiş etdirdi.

"Azərbaycanın böyük neft və qaz sərvətlərinə malik olması bizim xalqımızın xoşbəxtliyidir və bu gün, eləcə də gələcəkdə xalqımızın yaxşı yaşaması üçün, ölkəmizin inkişaf etməsi üçün ən əsas amildir". Bu sözlərin müəllifi olan Ümummilli Lider Heydər Əliyev ölkəsinin karbohidrogen ehtiyatlarını strateji xammaldan böyük siyasət, dünyada gedən inteqrasiya proseslərinin, milli təhlükəsizlik konsepsiyasının faktoruna çevirməyi bacardı. Tarixən ayrı-ayrı dövlətlər, eləcə də bütövlükdə bəşəriyyətə bir çox müsibətlər yaşatmış "qara qızı" məhz Ulu Öndərin düşünülmüş, müdrik taktiki addımları sayəsində dünyanın transmilli neft korporasiyaları Bakıda toplaşdı. Bir müddət sonra isə Ümummilli Liderin minbir zəhməti sayəsində Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac boru kəməri reallığa çevrildi ki, bunun da sayəsində bir vaxtlar çoxlarına xəyal kimi görünən "üç dəniz əfsanəsi" gerçəkləşdi. Beləliklə də, Azərbaycan dövləti regionda sülhün dayacağına, qədim tarixə malik Bakı şəhəri isə əməkdaşlıq "paytaxtı" na çevrildi və Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan neftini Azərbaycan xalqının və dövlətçiliyinin prinsipi maraqlarına uyğun işlətmək kimi çətin bir missiyanın öhdəsindən bacarıqla gəldi.

"Təhsil sistemimizin hazırkı vəziyyətini, onun problemlərini dərinəndən öyrəndikdən sonra prioritet sahələr müəyyən edilməlidir"- deyən Ulu Öndər hələ 70-ci illərdən başlayaraq həyata keçirdiyi təhsil siyasətini yeni münstəvidə inkişaf etdirdi və bildirdi ki, "Təhsil sahəsi nə səniyedir, nə kənd təsərrüfatıdır, nə ticarətdir. Bu, cəmiyyətin xüsusi, intellektual cəhətini əks etdirən bir sahədir. Belə halda təhsil sistemində çox diqqətlə yanaşmaq lazımdır və bu sisteme münasibət çox həssas olmalıdır".

1998-ci il martın 30-da Prezidentin Sərəncamı ilə Təhsil Sahəsində İslahatlar üzrə Dövlət Komissiyası yaradıldı, "Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı" hazırlandı və 1999-cu il iyunun 15-

**Natiq Quluzadə,
YAP Zəngilan rayon
təşkilatının sədri**

də təsdiq edildi. Proqramda təhsilin gələcək inkişaf strategiyası müəyyənləşdirilməklə, mərhələlər üzrə təhsil sisteminin strukturunda, idarə edilməsində, məzmununda, maddi-texniki bazasında, iqtisadiyyatında, kadr hazırlığı və təminatında əsaslı islahatların aparılması nəzərdə tutuldu. Bununla yanaşı, Azərbaycan tarixinin, ədəbiyyatının, coğrafiyasının tədrisinə, mükəmməl dərsləklərin hazırlanmasına, Azərbaycan dilinin öyrədilməsinə, xüsusilə dövlət dili statusunda təbliğinə diqqət artırıldı. Əlbəttə ki, Heydər Əliyevin Azərbaycan dili ilə bağlı gördüyü işlər ayrıca bir yazının mövzusu deyil. Təkcə onu xatırladaq ki, 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit edilməsi, o illərdə dörd cildlik "Müasir Azərbaycan dili" dərsliyinə Dövlət Mükafatının verilməsi Heydər Əliyevin cəsarətinin, Azərbaycan dilinə olan sevgi və ehtiramının göstəricisi idi.

Azərbaycan bir çox dünya dövlətləri ilə, Avropa İttifaqı və digər beynəlxalq təşkilatlarla müstəqil işlər görürək, tarixi Böyük İpək Yolunun bərpa olunması sahəsində – TRASEKA Proqramının hazırlanması və reallaşdırılmasında yaxından iştirak etmişdir. Bunun Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini yaxşı bilən Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1998-ci ilin 7-8 sentyabr tarixlərində Bakı şəhərində 9 ölkənin (Azərbaycan, Bolqarıstan, Gürcüstan, Qırğızıstan, Moldova, Rumıniya, Türkiyə, Özbəkistan, Ukrayna) dövlət başçılarından, 13 beynəlxalq təşkilat və 32 dövlətin nümayəndə heyətinin iştirakı ilə Tarixi İpək Yolunun bərpasına həsr olunmuş beynəlxalq Konfrans keçirilmiş, Avropa İttifaqının TRASEKA Proqramı əsasında "Avropa-Qafqaz-Asiya dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında Əsas çoxtərəfli Saziş" imzalanmış və Bakı Bəyannaməsi qəbul edilmişdir. Bununla da Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunda əsaslı inkişaf dövrü başlamaqla bərabər, logistika imkanları

görünməz səviyyədə artmış oldu.

Həyatın elə bir sahəsi olmadığı, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin orada izi olmasın, o sahənin inkişafı unudulmuş olsun. Bu gün nə uğurumuz, inkişafımız varsa, hamısının müəllifi Ulu Öndər Heydər Əliyevdir. Qurtuluşdan ötən 30 ilə yaxın dövr ərzində Azərbaycan digər ölkələrin əsrlər boyu keçdikləri tərəqqiyə, intibaha nail olub. Azərbaycan artıq tək Qafqazın lideri deyil, ümumilikdə Avrasiya məkanının aparıcı geosiyasi-geoiqtisadi lideri, qlobal miqyaslı mühüm gücüdür. Ulu Öndərin düzgün strateji yanaşması nəticəsində Azərbaycan beynəlxalq nəqliyyat qovşaqlarının kəsişdiyi vacib "Hub"a çevrilib. Ən müasir avtomobil yolları və infrastrukturun bütün elementləri modern səviyyədə qurulub.

Hazırda Azərbaycan Respublikasında Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik təlimi, azərbaycançılıq ideologiyası dünyada dəyişən və inkişaf edən reallıqlarla, zənginləşən yeni proseslərlə birlikdə ölkəmizdə yaradıcı şəkildə ardıcıl olaraq həyata keçirilir. Beləliklə, möhkəm bünövrələr, böyük sütunlar üzərində yeni və möhtəşəm Azərbaycan qurulur. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin çoxcəhətli, məqsədyönlü və yorulmaz fəaliyyəti, dövlətçilik işinə çoxaspektli düşünülmüş yanaşmaları, analitik tərəkürü, müdrik siyasəti, dərin düşüncəsi ilə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin yeni epoxası formalaşır.

Qeyd etmək ki, 2023-cü il Azərbaycanın tarixində xüsusi yer tutacaqdır. Məhz "Heydər Əliyev İli" elan olunmuş bu ildə Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa edərək bir daha qalib xalq olduğunu sübut etdi. Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi Heydər Əliyev yolu, Heydər Əliyev strategiyası bizi tarixi Qələbəyə qədər gətirib çıxardı və belə qələbələr çox olacağı da görünməkdədir.

Cild-cild kitablara sığmayan bir ömrü bir məqalədə anlatmaq mümkün deyil. Fikrimizi məşhur qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun Ulu Öndər haqqında dedikləri ilə bitirək: "Heydər Əliyev həqiqətən də tarixi, hətta əfsanəvi bir şəxsiyyətdir... Heydər Əliyev onun yaşadığının və hətta ondan cavan olan bir çox siyasi xadimin bacarmadığı xüsusiyyəti - müasir dövrün ən aktual çağırışlarına hazır olmağı nümayiş etdirir bilmişdir. Məhz Heydər Əliyevin zəngin siyasi təcrübəsinin və humanitar dünyagörüşünün genişliyi nəticəsində indi Azərbaycanda sabitlik, tolerantlıq, mədəniyyət, maarifçilik hökm sürməkdədir. Bütün bunlar isə Azərbaycan dövlətinin müasir inkişafını və tərəqqisini təmin edəcək əsas amillərdir... Heydər Əlirza oğlu XX əsrin ən böyük liderlərindəndir. O, müasir demokratik Avrasiyanın yeni tarixinin bugünkü qurucularından biridir".